Бенові Гренджеру, ветеранові війни, двадцять дев'ять років, і з цього можна визначити, про яку війну йдеться[1]. Тепер він головний крамар і поштмейстер у Кадізі, маленькому містечку, над яким весь час віють вітри з Мексіканської затоки.

Бен допоміг вибити іспанців з їхньої цитаделі на Великих Антільських островах, а потім, обійшовши пішки півсвіту в чині капрала, промарширував як учитель по палючих тропічних коридорах коледжу просто неба, де американці навчали філіппінців послуху. Нині, перекувавши багнет на ніж для різання сиру, він збирає гурток приятелів не в густих джунглях Мінданао, а в затінку своєї веранди з гладенько обструганих дощок. Бен завжди більше цікавився ділом, аніж словами, але залюбки також розглядав і зважував мотиви вчинків, про що свідчить ця його розповідь.

— Що, на вашу думку,— спитав він мене одного місячного вечора, коли ми сиділи в його крамниці серед ящиків та бочок,— що змушує чоловіків наражатися на небезпеку, знегоди, голод, бій, кулі і таке інше? В ім'я чого чоловік іде на це? Чому він намагається перевершити своїх ближніх, чому прагне бути хоробрішим, сильнішим, відважнішим і винятковішим навіть за своїх найкращих друзів? Що його спонукає до цього? Заради чого він робить усе це? Мабуть, не заради свіжого повітря й моціону. Чого, по-вашому, Білле, сподівається, загалом кажучи, середньоарифметичний чоловік, коли пнеться із шкури на базарних площах, форумах, передовій, полях бою, майданчиках для гри в гольф, бігових доріжках та інших аренах цивілізованого й дикунського світу?

— По-моєму, Бене,— відповів я розважливо,— можна спокійнісінько звести всі мотиви, які спонукають чоловіка шукати слави, до трьох: по-перше, честолюбство, тобто прагнення до загального захвату й оплесків; по-друге, жадібність, тут насамперед важить матеріальний бік успіху; і по-третє, кохання до жінки, яку він має чи хоче мати.

Бен розмірковував над моїми словами, пересмішник на верхівці мескитового дерева біля веранді вивів тим часом дюжину трелей.

— Ваше визначення,— мовив Бен,— досить вичерпне, якщо виходити з правил, викладених у прописах і хрестоматіях з історії. А я мав на думці Віллі Роббінса, давнього свого знайомого. Якщо хочете, я розповім вам про нього, поки ще не зачинив крамниці.

Віллі був у нашій компанії в Сан-Огестіні. Я служив тоді прикажчиком у Брейді й Мерчісона, оптова торгівля одягом і продовольством для ферм. Ми з Віллі належали до одного танцювального клубу, одного спортивного товариства й однієї військової роти. Він грав на трикутнику в нашій музичній капелі, яка тричі на тиждень учиняла десь у місті бешкет.

Ім'я Віллі пасувало йому надзвичайно. В літньому костюмі він важив не більше, як сто фунтів, обличчя мав таке простодушне, що кожен, хто бачив його, мимоволі згадував дитячу пісеньку про Мері та її овечку.

А от до дівчат він був такий ласий, що заради них поліз би навіть на колючий дріт. Вам, либонь, траплялися такі типи: химерне поєднання боягузства й відваги; важко сказати, чого в них більше — скромності чи нахабства. Проте вони ніколи не прогавлять ні найменшого шансу. Коли передбачалася, як пишуть у газетах, "радісна подія", Віллі завжди був тут як тут і сяяв, мов король на іменинах, і водночас був засмучений, мов сира устриця, подана на стіл з малосольними огірочками. Танцював він так, наче хтось йому спутав задні ноги; словник його налічував приблизно триста п'ятдесят слів, і їх йому вистачало на чотири танцювальні вечірки щотижня, але щоб відбути дві вечірки з морозивом і прийняти в неділю гостей, Віллі мусив удаватися до плагіату. Він бачився мені якимсь гібридом мальтійського котеняти, мімози і актора збанкрутілої трупи "Дві сироти".

Я змалюю вам його фізіологію і психологію, а потім продовжу свою розповідь.

Кольором шкіри й манерами Віллі скидався на жителя Кавказу. Волосся у нього було опалове, а говорив так, що нічого не розбереш. Голубуваті очі його були схожі на очі фарфорового песика, який стоїть у кутку на камінній поличці у вашої тітки Елен. Вдачу Віллі мав лагідну, і її ніколи не відчував до нього ворожості. Я не задирав його, як не задирали його й іншТ.

І що б ви думали, наш Віллі втнув? По вуха закохався в Майру Еллісон, найжвавішу, найшикарнішу, найспритнішу і найвродливішу дівчину в Сан-Огестіні, ось що! Вона мала найчорніші очі, найлискучіші кучері і найспокусливішу... Ні, ви помиляєтесь... Я не був її жертвою. Хоча міг бути... Просто я не настільки дурний. Бачив: її серце з самого початку полонив Джо Гренберрі. Решту залицяльників він випередив на кілька ліг і першим розірвав фінішну стрічку. З Майрою було вирішено, товар, як кажуть, було продано, запаковано й доставлено покупцеві.

Якось у Сан-Огестіні, у місіс Спреггінс, полковниці, влаштували вечірку з морозивом. Для нас, хлопців, на другому поверсі відвели велику кімнату, щоб ми мали де залишити капелюхи, причесатись і надіти чисті комірці, які ми тримали за підкладкою капелюхів,— коротше кажучи, навести лоск задля таких вишуканих оказій. Трохи далі по коридору була ще кімната, де чепурилися дівчата. Внизу ми, тобто члени сан-огестінського танцювально-розважального клубу, мали у вітальні п'ятачок — маленький майданчик для танців.

Віллі Роббінс і я були в роздягальні — здається, ми так називали цю кімнату,— коли Майра Еллісон вибігла з кімнати для дівчат і подріботіла коридором до сходів. Віллі саме стовбичив перед дзеркалом, зосереджено пригладжуючи русявого чубчика, який, певно, завдавав йому немало клопоту. Майра, як завжди, була життєрадісна й пустотлива. Зупинившись, вона просунула голову до нас. Безперечно, це була дуже гарненька дівчина. Але я знав, як прихильно вона ставиться

до Джо Гренберрі. Віллі це теж знав, але все одно витріщав на неї очі і скрізь ходив за нею хвостиком. Він був настирливий, хоча це й не пасувало до його білявого волосся і ясних очей.

— Привіт, Віллі! — каже Майра.— Що це ви робите перед дзеркалом?

— Стараюсь набрати хвацького вигляду,— відповідає Віллі.

— Таж ви його ніколи не матимете,— каже Майра, заливаючись дошкульним сміхом — то був найдратівливіший звук у світі, хіба що постукування порожньої фляги об край сідла дратувало мене дужче.

Коли Майра пішла, я глянув на Віллі. Обличчя у нього побіліло, мов сніг: безперечно, її репліка зачепила його, як кажуть за живе. Я не побачив у її словак нічого особливо дошкульного для чоловічої гідності, а, проте, Віллі страшенно образився.

Ми наділи чисті комірці й спустилися вниз, але того вечора Віллі так і не підійшов до Майри. Зрештою він був телепень, я ніколи й не дивувався, що Джо Гренберрі обскакав його.

На другий день потопили наш бойовий корабель "Мен", а незабаром хтось — здається, Джо Бейлі чи Бен Тіллмен, а може, уряд — оголосить війну Іспанії.

Звісно, кожен південець знав, що Північ самотужки не подужає таку велику країну, як Іспанія. Янкі почали кликати на поміч, і Джонні-бунтгівники відгукнулися на той поклик. "Ми йдемо, батьку Вільяме, сто тисяч війська і ще багацько на додану",— так вони співали. Щезло все, що розділяло Північ і Південь: і наступ військ Шермана, і ку-клукс-клан, і низькі ціни на бавовну, і окремі трамвайні вагони для негрів. Ми стали однією нероздільною країною — без Півночі, з невеличким Сходом, чималим шматком Заходу і Півднем завбільшки з першу іноземну наклейку на новому восьмидоларовому чемодані.

Виявилося, що звитяжна армада Штатів ніяк не могла обійтись без четвертої сан-огестінської стрілецької роти чотирнадцятого техаського полку. Наша рота однією з перших висадилася на Кубі, вселивши паніку в серця ворогів. Я не збираюсь переповідати вам історію тієї війни; я притягнув її тільки для того, щоб розширити свою розповідь про Віллі Роббінса — як ото республіканська партія притягнула ту війну заради своєї перемоги на виборах 1898 року.

Якщо коли-небудь хтось хворів на героїзм, то це, безперечно, Віллі Роббінс. Тільки-но ступивши на землю тиранів Кастилії, він кидався туди, де була небезпека, як кіт на сметану. Він неабияк дивував усю нашу роту, починаючи з капітана. Всі, природно, думали, що він хоче стати ординарцем у полковника чи писарем у інтенданта, але де там! Він зробився втіленням білявого хлопця-рубаки, що живий і з трофеями вертається додому, замість того щоб померти з важливою депешею в руках біля ніг полковника.

Наша рота попала в ту частину кубинського пейзажу, де сталися найнепривабливіші й найменш оспівані воєнні епізоди. Ми щодня гасали в кущах, перестрілюючись з іспанськими військами, але особливого ентузіазму ніхто не виявляв. Війна була для нас жартом, а для них — зовсім нецікава. Те, що сан-огестінські стрільці б'ються за зоряно-смугастий прапор янкі, здавалося нам страшенним фарсом. А бісові сеньйорчики отримували мізерну платню, тож їм було байдуже, вважатимуть їх патріотами чи зрадниками. Час від часу когось убивали. Як на мене, це була марна трата життя. Колись у Нью-Йорку я бачив на Коні-Айленд, як одна із швидкісних машин на "американських гірках" зірвалася з рейок і вбила чоловіка в коричневому полотняному костюмі. Так от, щоразу, коли іспанці вбивали когось із наших, смерть здавалася мені такою ж безглуздою і марною, як на тому атракціоні.

Але повернімося до Віллі Роббінса.

Він жадав крові, почестей, влади, орденів, медалей і всіх інших видів військової слави. І вочевидь нехтував усі визнані форми небезпеки на

війні: іспанців, гарматні ядра, пороховий чад, тушонку і протекції. Він мчав уперед, сяючи своїм білявим чубом і фарфоровими блакитними очима, знищував іспанців, наче бутерброди з сардинкою. Війна і канонади зовсім не псували йому настрою. Він витримував караульну службу, москітів, галети, дієту й гарматний вогонь з однаковим самовладанням. Жоден блондин, скільки їх було у світовій історії, за винятком Бубнового Валета й російської цариці Катерини, негоден був і в слід йому ступити.

Раз, пригадую, невеличкий кавалерійський загін іспанців виїхав з-за поля цукрової тростини й убив Боба Тернера, старшого сержанта нашої роти, коли ми саме обідали. Як вимагають армійські статути, ми виконали звичайні тактичні маневри: вишикувалися, зарядили рушниці і, ставши на коліно, відсалютували ворогові вогнем.

Так техасці ніколи не бились, але, будучи дуже важливим додатком і підмогою регулярного війська, сан-огестінські стрільці мали підкорятися бюрократичній системі зведення рахунків.

Поки ми дістали свій бойовий статут, розгорнули його на п'ятдесят сьомій сторінці, кілька разів порахували від одного до трьох і від трьох до одного й загнали в наші гвинтівки холості патрони, іспанські кіннотники неквапно поскручували й позакурювали цигарки, а потім, зневажливо посміхаючись, так само повільно відійшли.

Я одразу пішов до капітана Флойда й кажу йому:

— По-моєму, ця війна не зовсім чесна. Ти знаєш не гірше за мене, що Боб Тернер був одним з найпорядніших хлопців, котрі будь-коли перекидали ногу через сідло, а він загинув через отих заводіяк із Вашінгтона. А політично, і фактично він тепер мертвий. Це несправедливо. Чого вони воловодяться? Якщо вже їм так приспічило побити Іспанію, то чому вони не пошлють сан-огестінських стрільців, і десантну роту Джо Сілі, і загін шерифів із Західного Техасу, щоб ми

вибили цих іспанців до ноги? Я завжди,— кажу,— чхав на правила боксу, вигадані лордом Честертоном. Якщо іще хоч хто-небудь із моїх особистих знайомих постраждає в цій війні, то я негайно подаю рапорт про вихід у відставку. Якщо ти можеш мене кимось замінити, Семе,— кажу,— то з наступного понеділка я демобілізуюсь. Я не бажаю служити в армії, яка не дорожить своїми людьми. Про мою платню не турбуйся,—. кажу.— Я її залишаю міністрові фінансів.

— Слухай, Бене,— каже мені капітал,— твої заяви та розправи щодо воєнних дій, уряду, патріотизму, караульної служби й демократії дуже правильні. Але я вивчав систему розв'язання міжнародних суперечок і моральність узаконеного вбивства, може, трохи докладніше, ніж ти. Так от, якщо хочеш, можеш подавати свій рапорт наступного понеділка. Але якщо ти це зробиш,— мовить Сем,— я накажу капралові взяти відділення солдатів, відвести тебе до тієї вапнякової кручі біля затоки і там увігнати в тебе стільки свинцю, щоб вистачило на баласт для підводного дирижабля. Я капітан цієї роти й присягав бути вірним Сполученим Штатам, незважаючи на деякі розходження в окремих питаннях. До речі, у тебе є махорка? — закінчує Сем.— Моя намокла, коли я плавав ранком у затоці.

Усі ці факти, які не стосуються діла, я наводжу тому, що Віллі Роббінс стояв поблизу, прислухаючись до нашої розмови. Я тоді був другим сержантом, а він — рядовим, але серед нас, техасців і жителів західних штатів, не було такої субординації, як у кадровиків. Ми ніколи не називали свого капітана інакше як Сем, за винятком хіба що тих випадків, коли поблизу крутилися генерали чи адмірали і треба було показати, що в нас є дисципліна.

І ось Віллі Роббінс звертається до мене дуже серйозним тоном, який зовсім не пасував до його білявого чубчика й не відповідав дотеперішній репутації Віллі.

— Тебе слід розстріляти, Бене, за такі погляди. Людина, яка не хоче воювати за свою країну, гірша від конокрада. Якби я був капітаном, ти б

відсидів у мене на гауптвахті тридцять діб на самих біфштексах і тамалях[2]. Війна,— править Віллі,— благородне й славне діло. Ніколи б не подумав, що ти страхополох.

— Я не страхополох,— відповідаю я.— Був би страхополохом, то тарахнув би тебе в лоб, щоб він утратив свою мармурову блідість. Я поблажливий з тобою,— кажу,— так само, як поблажливий з іспанцями, бо ти завжди нагадував мені шампіньйон. Чи ти,— кажу,— квола панночка, недороблений диригент котильйону, ти, скляна болванка й готовий шаблон, ти, солдатик, виготовлений з білої сосни десь у Німеччині, у цізальпінських Альпах, для різдвяного ярмарку, чи ти знаєш, про кого говориш? Ми з тобою оберталися в одному колі,— кажу, — і я мирився з тобою, бо вважав тебе лагідним і простим. Я не розумію твого раптового захоплення рицарством і вбивством. Твоя вдача дуже змінилася. Що сталось?

— Ти не зрозумієш, Бене,— каже Віллі і, лагідно всміхаючись, іде собі геть.

— Вернись! — хапаю я його за полу шинелі.— Ти мене розсердив, незважаючи на дистанцію, якої я досі дотримувався у стосунках з тобою. Ти мрієш зробити кар'єру на своєму героїзмі, і я, здається, догадуюсь, з якою метою. Ти або божевільний, або маєш намір закрутити голову якійсь дівчині. Слухай, якщо тут замішана дівчина, то я маю щось показати тобі.

Я б не зробив цього, якби не казився з люті. Я витяг із задньої кишені штанів сан-огестінську газету й показав йому одну замітку. Коротеньке повідомлення про шлюб Майри Еллісон і Джо Гренберрі.

Віллі засміявся, і я зрозумів, що не допік йому.

— Таж усі,— каже він,— знали, що до цього йдеться. Я чув про це ще тиждень тому.— І він знову засміявся.

— Тоді чого,— питаю я,— ти як несамовитий уганяєш за сліпучою веселкою слави? Хочеш стати президентом чи, може, належиш до клубу самовбивць?

І раптом втручається капітан Сем.

— Досить теревенити, джентльмени, марш до казарми,— каже він,— а то відішлю вас під конвоєм на гауптвахту. Забирайтеся обидва! А втім, поки ви ще тут, хто з вас має трохи жувального тютюну?

— Ми пішли, Семе,— кажу я.— Вже пора вечеряти. А про що, по-твоєму, ми говорили? Я помітив, що ти закидаєш чимало гачків, сподіваючись піймати оту кульку, яку звуть славою... Що таке, власне, честолюбство? Заради чого день у день ризикувати головою? Що, по-твоєму, компенсує зрештою такий ризик? Я хочу вернутись додому,— кажу.— Мені байдуже, погорить Куба на цій війні чи випливе. Мені однаковісінько, хто правитиме цими чудовими островами — королева Софія Крістіна чи Чарлі Кальберсон. Своє прізвище я не хочу бачити в жодному списку, окрім списку тих, хто лишився живий. Але я не раз помічав, як ти, Семе,— кажу,— шукаєш бульбашку славнозвісності в гарматній горлянці. Якого дідька так старатися? Ти лізеш на рожен заради честолюбства, грошей чи задля якоїсь веснянкуватої дівчини, яка зосталася дома?

— Бачиш, Бене,— каже Сем; удаючи, ніби хоче вийняти шаблю з піхов,— я твій начальник і міг би віддати тебе до трибуналу за боягузство й спробу дезертирства. Але я не зроблю цього. Я скажу тобі, чому домагаюся підвищення в чині, звичайних військових почестей і контрибуцій, що належить переможцеві. У майора платня більша, ніж у капітана, а мені потрібні гроші.

— Дуже слушно! — відповідаю я.— Тепер усе зрозуміло. Твоя система гонитви за славою базується на дуже глибокому патріотизмі. Але я негоден збагнути,— кажу,— чому Віллі Роббінс, маючи досить

заможних батьків і до останнього часу будучи таким сумирним та неохочим до публічної уваги, як кіт із сметаною на вусах, зненацька став бравим воякою з явними бретерськими нахилами. Щодо дівчини, то вона в даному разі виключається, бо вийшла заміж за іншого. Боюсь,— кажу, — що тут ідеться про чистісіньке честолюбство. Очевидно, він хоче, щоб його ім'я прогриміло на крижах історії. Не інакше.

Віллі показав себе справжнім героєм, що видно навіть без уточнення деталей його подвигів. Цілі години він буквально простоював на колінах, благаючи капітана послати його в найбезнадійніші вилазки й найнебезпечніші розвідки. В кожній сутичці він першим ішов урукопаш на ворога. Три чи чотири кулі продірявили його в різних місцях. Якось із вісьмома солдатами він взяв у полон роту іспанців. Капітанові Флойду цілі дні доводилося писати рапорти про його сміливість і посилати їх до штабу. На нього посипались ордени і медалі за все: за героїзм, за мужність, за прицільну стрільбу, за тактику, за дотримання субординації та інші маленькі достоїнства, що їх треті помічники військового міністра вважають вартими нагороди.

Зрештою капітанові Флойду присвоїли звання генерал-майора, чи головнокомандувача, чи щось подібне до цього. Він гарцював на білому жеребці, оздоблений з голови до п'ят золотою фольгою, курячим пір'ям і капелюхом товариства тверезості. Розмовляти з нами йому не дозволялося за статутом. А Віллі Роббінса призначили капітаном нашої роти.

А може, його тоді манив зовсім не вінок слави! Наскільки я розумів, саме він довів війну до кінця. Через нього вісімнадцять наших хлопців — його ж товариші — загинули в боях, початих ним самим і, на мою думку, взагалі непотрібних. Якось уночі він з дванадцятьма бійцями перейшов убрід ручай завширшки приблизно сто дев'яносто ярдів, видерся на якісь кручі, цілу милю крався крізь густий чагарник, подолав кілька кам'яних кар'єрів, аж поки дістався до якогось задрипаного села, де захопив у полон генерала на ім'я Бенні Відус. Бенні, на мою думку, невартий був усієї тієї мороки. Такий собі чорнявий чоловічок без туфель

і манжетів, він був страшенно радий скласти зброю й віддатися на ласку переможця.

Але цей геройський вчинок створив Віллі жадану рекламу. Сан-огестінські "Новини", а також газети Галвестона, Сент-Луїса, Нью-Йорка й Канзас-Сіті помістили його фото й наплели про нього сім . кіп гречаної вовни. Рідний Сан-Огестін просто схибнувся на цих оповідках про свого "доблесного сина". "Новини" в редакційній статті слізно благали уряд відкликати регулярну армію та Національну гвардію й дати Віллі змогу власноручно закінчити війну. В статті говорилося, що відмова так зробити розглядатиметься як доказ того, що заздрість північан до південців і досі буяє пишним квітом.

Якби війна тривала довше, то я просто не знаю, яких висот у золотих галунах і панегіриках досяг би Віллі, проте вона закінчилась. Віллі ще встигли присвоїти звання полковника, і він одержав три ордени рекомендованою бандероллю й застрелив із засади двох іспанців, коли ті саме пили лимонад. А через три дні було припинено вогонь.

Після закінчення війни наша рота вернулася до Сан-Огестіна. Більше нам нікуди було вертатись. І що ви думаєте? У пресі, по телеграфу, через спеціальних посланців і негра на ім'я Сем, який трюхикав на сірому мулі, рідне місто сповістило, що нам готують зустріч, привітальну, моральну й матеріальну, найбільшу з усіх, які будь-коли полохали птахів на піщаних рівнинах поблизу міста.

Я кажу "нам", хоча все це призначалося для колишнього рядового, капітана de facto й новоспеченого полковника Віллі Роббінса. Повторюю, місто схибнулося на цьому. Нас повідомили, що поряд із зустріччю, яку нам збираються влаштувати, mardi gras[3] у Новому Орлеані скидатиметься на післяобідній чай з тіткою священика в якомусь глухому селі.

Точно за розкладом сан-огестінські стрільці прибули в рідні пенати. На залізничній станції юрби народу вітали нас вигуками на честь демократа Рузвельта — колишнім кличем конфедератів. Було два мідних духових оркестри, і мер, і школярки в білих платтячках кидали на бруківку троянди, лякаючи коней, запряжених у трамваї, і... Та, мабуть, ви й самі бачили, як святкують у провінційних містах, далеких від моря.

Народ вимагав, щоб новоявлений полковник Віллі сів у карету, яку визначні городяни й деякі члени муніципалітету тягли б до площі, але він тримався своєї роти і йшов на чолі її до авеню Сема Хустона. Будинки по обидва боки авеню майоріли прапорами й були всіяні публікою, і, коли ми марширували колоною по чотири, кожен горлав "Роббінс!" або "Привіт, Віллі!". За все своє життя я не бачив людини знаменитішої за Віллі. Він мав щонайменше сім чи вісім орденів і медалей, дипломів і відзнак на фасаді свого мундира. Він засмаг до кольору вичиненої шкури, і йому, безперечно, було чим пишатися.

На вокзалі нам сказали, що о пів на восьму в будинку суду спалахне ілюмінація і що в готелі "Люкс" будуть промови й урочистий обід. Міс Дельфіна Томпсон мала прочитати оригінальну поему Джеймса Уїткома Райяна, а констебль Хукер обіцяв салют з дев'яти рушниць, конфіскованих ним того дня.

На площі рота почала розходитися. Тут Віллі й каже мені:

— Хочеш трохи прогулятися зі мною?

— Можна,— відповідаю,— якщо тільки недалеко, щоб звідти було чути, коли вщухнуть крики й гармидер. Я голодний,— кажу,— аж умираю, так хочеться з'їсти чогось домашнього, але я піду з тобою.

Віллі повів мене бічними вуличками, аж поки ми пройшли до білого будиночка на новій ділянці, де був газон розміром двадцять на тридцять футів, прикрашений битою цеглою та клепками від старих бочок.

— Стій,— кажу я до Віллі.— Невже ти не впізнав цієї халупи? Джо Гренберрі збудував це кубельце ще до свого одруження з Майрою Еллісон. Чого тобі там треба?

Але Віллі вже відчинив хвіртку. Він пішов цегляною доріжкою до ганку, я — за ним. Майра сиділа на веранді у кріслі-гойдалці й шила. Волосся у неї було ніби поспіхом зачесане назад і зібране у вузол. Раніше я не помічав, що вона веснянкувата. Джо стояв обіч веранди в самій сорочці без комірця й непоголений і намагався видовбати серед уламків цегли та бляшанок з-під консервів ямку, щоб посадити фруктове деревце. Він подивився на нас, але не сказав жодного слова. Майра теж промовчала.

Віллі, безперечно, мав дженджуристий вигляд — мундир, груди в орденах і медалях, а при боці шаблюка з золотою рукояткою. Ніхто б не впізнав у ньому того білявого шкета, якого дівчата зневажали і з якого насміхалися. Він якусь хвилину постояв, дивно усміхаючись, дивився на Майру, а потім і каже до неї, повільно цідячи кожне слово:

— Хтозна! Може, й мав би, якби захотів!

— Оце й усе, що він сказав. Потім трохи підняв свого капелюха, і ми пішли.

І раптом, коли він сказав ті слова, я пригадав вечірку з танцями, що була перед самою війною, пригадав, як Віллі причісував волосся перед дзеркалом, а Майра просунула голову в двері й кепкувала з нього.

Коли ми вернулися на авеню Сема Хустона, Віллі й каже:

— Що ж, бувай, Бене. Я піду додому, зніму черевики й трохи посплю.

— Ти? — здивувався я.— Що з тобою? Будинок суду набитий людьми, все місто зійшлося туди, щоб ушанувати героя. А два мідних духових оркестри, а декламація, а прапори, а випивка, а закуска, що чекає на тебе?

Віллі зітхнув.

— Ай справді, Бене,— озивається.— Хай йому чорт, я зовсім забув про все це.

— Ось чому я кажу,— закінчив Бен Гренджер,— що ніхто не знає, де починається амбіція, а тим більше, де вона кінчається.

[1] Мається на увазі десятитижнева іспано-американська війна 1898 р., внаслідок якої Іспанія віддала США Пуерто-Ріко, Філіппінські острови та Гуам, а Куба в 1902 р. здобула формально незалежність.

[2] Т а м а л ь — товчена кукурудза з м'ясом і червоним перцем (мексіканська страва).

[3] Свято, останній день карнавалу на масницю.